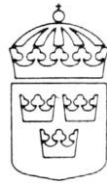

Motion till riksdagen

1989/90:U1

av Pär Granstedt m.fl. (c)

Ökat ekonomiskt stöd till Polen i anledning
av det nyligen förändrade politiska läget i
landet

Mot.
1989/90
U1

Polen är ett av Sveriges grannländer. Utvecklingen där har självfallet stor betydelse också för oss. Detta är i högsta grad påtagligt på miljöområdet, och potentiellt också på det ekonomiska området. Därtill gör situationen som grannland det naturligt för oss att känna ett särskilt ansvar att efter för många ge hjälp och stöd i svåra tider.

Ekologisk och ekonomisk kris

Polen befinner sig i en utomordentligt svår ekologisk, ekonomisk och politisk kris. Årtionden av vanstyre har lett till ett armod som gör landet jämförbart med många u-länder. En total hänsynslöshet på miljöområdet – möjlig i hägnet av censur och politiskt bossvälde – har fört landet till randen av en ekologisk katastrof.

Resultaten inom landet är bl.a. en omfattande skogsdöd, döda vattendrag och allvarliga hälsoproblem. De internationella konsekvenserna är också betydande, inte minst för Norden. En stor del av de försurande utsläppen i luften faller ner över bl.a. Sverige. Polen avvattnas huvudsakligen genom Wislas flodsystem, vilket innebär att praktiskt taget alla vattenföreningar förr eller senare når Östersjön. Miljösituationen i Polen är i praktiken det allvarligaste hotet mot Östersjöns överlevnad. Varken kampen mot försurningen i Sverige eller ett säkerställande av Östersjöns miljö är möjlig utan åtgärder i Polen.

Förutsättningarna att någorlunda snabbt och effektivt gripa sig an den alarmerande miljösituationen i Polen undergrävs dock helt av den lika katastrofala ekonomiska situationen. Polen har i dag inte inom landet den tekniska och organisatoriska kompetens och den utrustning som krävs för att vända utvecklingen. Man har heller inga ekonomiska möjligheter att köpa detta utifrån. Effektiva åtgärder mot Polens miljökris – och därmed också de problem som drabbar bl.a. Nordeuropa – kräver därför ett aktivt och omfattande stöd utifrån.

Länge har de politiska förhållandena i Polen varit sådana att bistånd av annat än rent humanitär art tett sig meningslöst. Ett djupt odemokratiskt system och ett allmänt vanstyre har framkallat ett växande kaos. Så länge denna regim varit en oundviklig samarbetspartner för ett mer omfattande mellanstatligt samarbete har alla biståndsförsök snarast varigt ägnade att motverka sitt syfte.

Under de senaste månaderna har dock situationen förändrats. Polen har genomfört de hittills mest demokratiska valen i något kommunistland sedan andra världskriget. Det har i sin tur lett till att landet fått den första icke kommunistdominerade regeringen i Östeuropa under efterkrigstiden. I stället har den genuint folkligt förankrade rörelsen Solidaritet blivit den viktigaste politiska kraften. Inom ett par år planerar man att genomföra helt fria val.

Utvecklingen i Polen innebär en politisk utmaning av historiska mått. Helt nya förutsättningar för landet att ta itu med sina problem, och få internationellt stöd för detta, har skapats. Det är av största vikt, både för Polen och dess grannländer att den inledda processen blir framgångsrik.

De stora problem landet brottas med innebär ett hot mot demokratiseringsprocessen. Misstron mot det politiska systemets möjligheter att lösa problem är stor bland den polska allmänheten, vilket bl.a. avspeglade sig i det relativt låga valdeltagandet. Förmår den nya regeringen inte att genom konkreta resultat på de ekonomiska och ekologiska områdena ingjuta en framtidstro bland de stora medborgargrupperna är det risk för nya strejkvågor och en allmän samhällsupplösning. Detta kan i sin tur leda till ett växande kaos och/eller en ny militärregim. Därmed skulle den chans Polen nu har att ta itu med sina ekonomiska och miljömässiga problem gå till spillo.

Mot den här bakgrunden är det nödvändigt att Polen nu får ett omfattande och snabbt stöd utifrån. Det måste inkludera såväl tekniskt och organisatoriskt kunnande som ekonomiskt stöd. Det bidrag på 300 milj. kr. under en treårsperiod som regeringen aviserat är naturligtvis ett glädjande uttryck för god vilja, men ligger på en orimligt låg nivå. Det har uppskattats att Polens behov av investeringar i miljövänlig teknik och en måttlig modernisering av industrin ligger på omkring 40-50 miljarder kronor.

Miljösamarbete

Det är naturligt att miljö blir ett av de viktigaste samarbetsområdena mellan Sverige och Polen.

Miljöproblemens internationella karaktär gör att ett multilateralt samarbete ter sig som det långsiktigt mest önskvärda. Centern har senast under allmänna motionstiden i år föreslagit att Sverige skall ta initiativ till inrättandet av en europeisk luftvårdsfond. Där skulle alla ingående stater bidra med tekniska och ekonomiska resurser efter förmåga, och insatserna göras där de bäst behövs. På samma sätt skulle man kunna tänka sig bildandet av en miljövårdsfond för Östersjön.

Det tar dock en viss tid att bygga upp ett internationellt samarbete med många länder inblandade, och miljöproblemen i Polen måste angripas omedelbart. Sverige bör därför omgående inleda förhandlingar med Polen om ett omfattande samarbetsprogram på miljöområdet. Inom ramen för ett sådant program bör Polen åta sig att åtgärda ett antal angivna utsläppskällor dels till floden Wisla, dels till luften. Svenska bidrag till programmet kan vara bl.a.:

1. Utbildning av polska miljötekniker. i Sverige eller med hjälp av svenska experter i Polen.
2. Svensk teknisk och administrativ experthjälp direkt till de projekt som ingår i programmet.
3. Valutastöd för att finansiera nödvändig import av utrustning för att genomföra projekten. Svensk industri torde ha mycket att erbjuda som leverantörer av sådan utrustning.

Riksdagen bör bemyndiga regeringen att träffa avtal som innebär svenska ekonomiska åtaganden på 1 miljard kronor under en treårsperiod.

Ekonomiskt samarbete

Ett utvidgat samarbete med Polen bör dock inte inskränka sig till miljöområdet. En långsiktigt framgångsrik miljöpolitik i Polen kräver att landet kan ta sig ur den djupa ekonomiska kris det befinner sig i. Det krävs också en stabilitet i den demokratiska utvecklingen, vilket i sin tur också förutsätter att den ekonomiska utvecklingen vänds i gynnsam riktning.

En grundförutsättning för en gynnsam ekonomisk utveckling i landet är en sanering av Polens skuldbörda. Den omfattar totalt ca 260 miljarder kronor. Av detta är en förhållandevis blygsam del, ca 2.5 miljarder, skulder till Sverige. Sverige bör förklara sig berett att medverka i en skuldsanering som kan innehålla element som omvandling av fordran från konvertibel valuta till lokal valuta, förlängda amorteringstider och avskrivning av fordran eller skuldåterköp.

Samtidigt som en sanering av landets gamla skulder är nödvändig, måste nytt kapital i konvertibel valuta göras tillgängligt, för att möjliggöra ett ekonomiskt utbyte med omvärlden. En moderniseringsprocess i Polen förutsätter att handeln åter kan börja utvecklas. Under senare delen av 1980-talet har Polens utrikeshandel karakteriserats av stagnation eller tillbakagång. Det gäller också handeln mellan Sverige och Polen. En förbättring av detta läge kräver förbättrade finansieringsmöjligheter.

Staten bör underlätta svensk-polska affärer på samma villkor som gäller för mer traditionella u-länder. Det innebär att möjligheter bör öppnas för svenska företag att försäkra sina kreditrisker i affärer med Polen i exportkreditnämnden på de mer generösa villkor en s.k. u-garanti innebär.

Möjligheter bör också öppnas för finansiering av svensk-polska affärer med s.k. blandade krediter, där särskilt förmånliga kreditvillkor kan åstadkommas genom ett inslag av utvecklingsbistånd.

Statens exportråd bör få i uppdrag att ta fram ett program för att underlätta samarbete mellan svenska småföretag och Polen. Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag till de resursförstärkningar som kan behövas på exportrådet och på den svenska ambassaden i Warszawa för att genomföra ett sådant program.

Det svenska näringslivet har givetvis ett intresse av att bidra till utvecklingen i Polen. Vid en gynnsam utveckling kan landet bli en mycket betydelsefull handelspartner för Sverige. Man bör heller inte bortse från det ideologiska intresset för att underlätta utvecklingen mot marknadsekonomi i detta grannland. Regeringen bör ta upp överläggningar med näringslivets organisationer för att klargöra vilka insatser som kan göras utöver de mer kortsiktiga kommersiella insatserna.

Ett område som bör vara ett naturligt fält för samarbete mellan näringsliv och stat i Sverige och motsvarande i Polen är utbildningsområdet. I Polen finns mycket litet av den kompetens som krävs för att driva företag i ett marknadsekonomiskt system. Entreprenörskap, marknadsföring och företagsledning under konkurrens är exempel på områden där behovet av kompetensutbyggnad är mycket stort.

Mot. 1989/90
U1

Andra stödåtgärder

Bristen på livsmedel är i högsta grad ett akut problem i Polen som också kan hota stabiliteten i utvecklingen. Långsiktigt måste det naturligtvis ske en utveckling av det inhemska jordbruket som egentligen har utomordentliga förutsättningar. För att mildra den omedelbara krisen kan det dock vara nödvändigt med livsmedelsbistånd utifrån. Den svenska regeringen bör därför skyndsamt inleda förhandlingar med den polska för att klargöra de lämpligaste formerna för ett svenskt sådant bistånd.

Hemställan

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

1. att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad som anförts i motionen om ett svenskt-polskt samarbetsprogram på miljöområdet,
2. att riksdagen beslutar att bemyndiga regeringen att med polska staten träffa avtal om svenska åtaganden på 1 miljard kronor under en treårsperiod inom ramen för ett sådant samarbetsprogram,
3. att riksdagen beslutar uttala att möjligheter bör öppnas för företag att försäkra kreditrisker i affärer med Polen hos exportkreditnämnden på de villkor som en s.k. u-garanti innebär,
4. att riksdagen beslutar att Polen bör räknas in bland de länder som kan få s.k. blandade krediter,
5. att riksdagen beslutar hemställa att regeringen tar upp överläggningar med det svenska näringslivet om möjliga insatser i Polen utöver de kortsiktigt kommersiella,
6. att riksdagen beslutar ge regeringen till känna vad som anförts om behovet av utbildning i företagskompetens i Polen.
7. att riksdagen beslutar hemställa att regeringen skyndsamt upptar förhandlingar med den polska regeringen om ett svenskt livsmedelsbistånd till Polen.

Stockholm den 5 oktober 1989

Mot. 1989/90

U1

Pär Granstedt (c)

Birgitta Hambraeus (c)

Gunhild Bolander (c)

Ingvar Karlsson (c)

Karin Söder (c)

Ingbritt Irhammar (c)

Sven-Olof Petersson (c)

Lennart Brunander (c)

Gunnar Björk (c)

Anders Svärd (c)

